

УДК 336.1

Войтко Р. В.,*асистент кафедри фінансів, аспірант Національного університету державної податкової служби України*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОБІЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У статті висвітлено питання визначення основних тенденцій мобілізації доходів місцевих бюджетів, зокрема на бюджеті м. Старобільська, а також подано пропозиції щодо вирішення проблем.

Ключові слова: *місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, податкові надходження, неподаткові надходження.*

The question of determination of basic tendencies of mobilization of income of local budgets is reflected, in particular on the budget of m. of Starobil'sk, and also suggestions are given in relation to the solution of problems.

Key words: *local budget, income of local budgets, tax output, non-tax output.*

Постановка проблеми. Порядок формування доходів місцевих бюджетів потребує не лише законодавчого врегулювання і стабілізації, а й докорінної переорієнтації відповідно до потреб зміцнення місцевого самоврядування. Нині доходи місцевих бюджетів стали головним джерелом для надходження коштів до місцевих органів самоврядування.

Сьогодні досить гостро постає проблема вироблення дійового механізму, який би забезпечив підвищення ефективності та раціональності використання доходної частини місцевих бюджетів, цільове її спрямування. Запорукою цього є удосконалення системи планування доходів місцевих бюджетів та контролю за їх використанням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням фінансування місцевих бюджетів, аналізу світового досвіду та особливостей фінансових відносин на місцевому рівні в Україні присвячено низку праць вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків. Варто зазначити, що над сутністю та проблемами реформування місцевих бюджетів працює чимало українських

вчених, зокрема С. А. Буковинський, О. Д. Василик, С. Ю. Колодій, В. І. Кравченко, І. О. Луніна, К. В. Павлюк, І. В. Розпутенко, О. Д. Данілов, С. В. Слухай, І. Я. Чугунов, С. І. Юрій, О. П. Кириленко та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення основних тенденцій мобілізації доходів місцевого бюджету м. Старобільська Луганської області протягом 2000 – 2008 років, а також виявлення проблем в дохідній частині бюджету та висунуто пропозиції щодо вирішення проблем.

Виклад основного матеріалу. Активна роль держави в економічному житті суспільства, здійсненні соціальних перетворень зумовлює різноманітність конкретних видів бюджетних доходів, які можуть мати кількісну і якісну характеристики. Якісна характеристика дає змогу встановити економічну природу і суспільне призначення кожного виду бюджетних доходів, кількісна – їх величину.

У період формування системи управління ринковою економікою особливе значення має створення нової або хоча б удосконалення наявної системи оподаткування. Проблема прогнозування податкових надходжень в Україні на сьогодні стоїть надзвичайно гостро, оскільки немає нормативно оформленої методики, яка б давала можливість максимально чітко розрахувати надходження дохідної частини бюджету у сфері податків. А це зумовлює ті значні розходження, що ми маємо при порівнянні прийнятого бюджету на поточний період і результатів, отриманих у кінці [3].

Проаналізувавши дохідну частину бюджету м. Старобільськ за 2000 – 2008 роки, можна виявити такі тенденції:

Розрахунковий обсяг доходів міського бюджету в 2008 році, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, становив 28 139,64 грн, або зріс у порівнянні з показниками, врахованими в бюджеті 2000 року на 24 734,74 грн.

Податкові надходження в 2000 р. до місцевого бюджету м. Старобільська за звітний період становили 2 451,20 грн і постійно зростали та в 2008 становили 24 199,72 грн. Неподаткові надходження в 2000 році до місцевого бюджету м. Старобільська за звітний період становили 520,7 грн і, як видно з рис. 1, повільно збільшувались до 2 475,27 грн.

При аналізі та прогнозуванні доходу місцевих бюджетів необхідно дослідити вплив на його величину таких податків, як: податок на доходи фізичних осіб (прибутковий податок з громадян), податок за землю, місцеві податки і збори, тощо. Тобто виникає потреба здійснити багатofакторний аналіз.

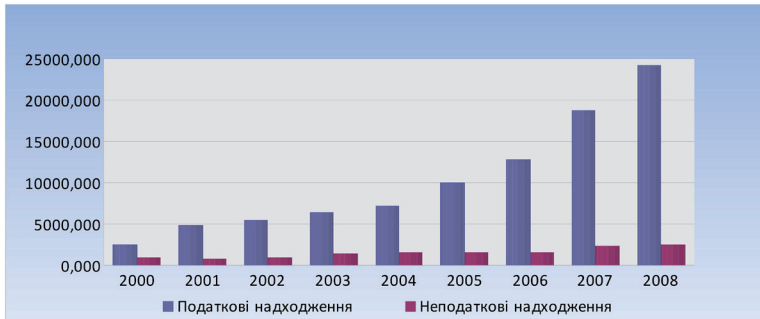

Рис.1. Податкові та неподаткові надходження до місцевого бюджету м. Старобільська з 2000 – 2008 рр.

Ми виберемо для прикладу два податки, які, на нашу думку, мають значний вплив на збільшення дохідної частини місцевого бюджету м. Старобільська (період від 2000 до 2005 року) (у):

x_1 – податок з фізичних осіб;

x_2 – місцеві податки і збори;

Оскільки ми будемо проводити аналіз впливу на дохідну частину місцевого бюджету певного регіону України вибірково за двома основними показниками, то цей варіант моделювання є достатньо реалістичним, і зауважимо також про те, що невідомі параметри вибіркової моделі є випадковими незалежними величинами, математичне співвідношення яких відповідає параметрам узагальненої моделі, а випадкові величини можна оцінити, виходячи з вибірових даних.

Використовуючи можливості комп'ютерних технологій розрахуємо багатофакторну модель.

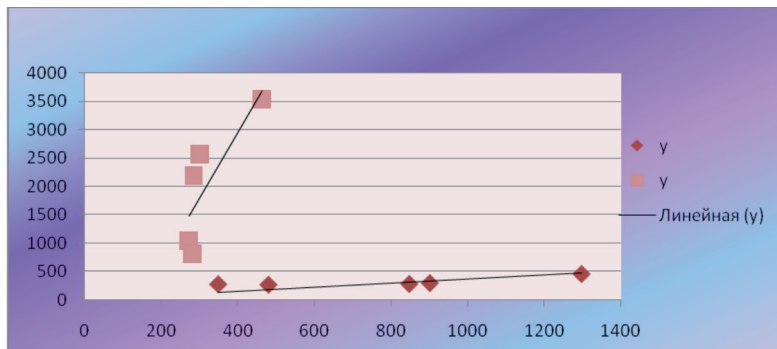
Звідси вибіркова лінійна багатофакторна економетрична модель має такий вигляд:

$$y = -152,8330474 + 3,0980478 X_1 + (-0,6522138 X_2)$$

при цьому коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9917663$.

Що стосується прогнозу податкових надходжень на наступний рік, то, звичайно, в розвинутих країнах для цієї мети використовується прогнозний показник інфляції. Однак використання тільки цього макроекономічного показника без урахування інших (до яких варто віднести рівень зростання (падіння) номінального ВВП, рівень доходів громадян, динаміка грошових агрегатів тощо) може призвести до значних помилок, і як наслідок – до зростання податкового ризику, який надалі визначається як ймовірність недовиконання планових по-

казників надходжень на 10%. При аналізі були отримані такі результати: процеси мають нестационарний характер і значну сезонну мінливість; для всіх випадків середні характеристики надходжень мають зростаючу залежність від часу; ризик податкових надходжень і відповідна ймовірність похибок при прогнозуванні зростає для років з більшим рівнем надходжень.

Прогнозування на невелику перспективу (місяць, квартал, півріччя) податкових надходжень є найбільш точним, оскільки воно, як правило, здійснюється в умовах визначеності (визначений правовий простір, відомі макроекономічні показники). Проте при цьому існують інші проблеми:

- проблеми пов'язані з відсутністю статистичної інформації, або з її значним запізненням;
- проблеми пов'язані з тим, що короткострокові прогнози є “злагодженими”, тобто майже не враховуються сезонність та циклічність показників деяких податків.

Саме з урахуванням цих проблем з метою максимальної мобілізації доходів ДПА в області здійснюється обрахунок бази оподаткування надходжень доходів. До основних положень прогнозування бази оподаткування доходів належать:

- прогнозування річних надходжень доходів за основними видами податків за переліком визначеним ДПА України в цілому по області і в районному розрізі;
- здійснення заходів з мобілізації доходів, визначених прогнозними розрахунками.

Як відомо, існує три підходи до прогнозування податкових надходжень:

- за видами платежів;
- за регіонами;
- за галузями економіки.

Кожен із цих підходів вимагає певної процедури підготовки і розробки всього процесу прогнозування податкових надходжень, значних моральних, матеріальних, людських і фінансових затрат. Щоб уникнути цього, пропонується розробити модель прогнозування податкових надходжень на єдиній інформаційній базі шляхом визначення економічних показників, від яких залежить кожен податок. Це дасть можливість уникнути співробітникам відділів економічного аналізу та прогнозування обласного й районного рівнів повторного аналізу бази оподаткування, підготовки аналітичних матеріалів і довідок тощо. Для реалізації цієї концепції необхідно створити єдину інформаційну базу даних з усіх структурних підрозділів органів ДПС України, мати спеціально підготовлені кадри й відповідне технічне та матеріальне устаткування.

Сьогодні ДПА здійснює певні аналітично-прогнозні функції, які пов'язані зокрема з оцінками обсягів потенційних податкових надходжень за допомогою певного модельного апарату, оцінкою можливого впливу на ці надходження тих чи інших сценаріїв поведінки підприємств тощо. Але масштаби та якість цієї роботи не відповідають вимогам теперішнього дня. Сьогодні, коли перед країною стоїть нагальна необхідність подальшого реформування податкової системи, складовим елементом якої є підвищення якості адміністрування податків, виникає потреба в створенні якісного інструментарію, який дозволить оперативно оцінювати вплив тих чи інших макроекономічних параметрів та відповідних законодавчих актів на обсяги податкових надходжень, вирішуючи, при цьому, такі завдання: аналіз наслідків впливу податкової політики на тенденції розвитку економіки; оцінка впливу макроекономічних та галузевих показників на рівень податкових надходжень в цілому та в розрізі окремих галузей економіки; оцінка впливу неподаткових макроекономічних шоків на стан економіки в цілому, основні показники діяльності окремих галузей економіки та податкові надходження.

З метою підвищення обґрунтованості розрахунків обсягів податкових надходжень залежно від макропоказників, впливу податкової політики та неподаткових шоків на тенденції розвитку економіки Державною податковою адміністрацією України розпочаті роботи щодо розробки та впровадження модельного апарату з визначення впливу макроекономічних показників на рівень податкових надходжень.

Під час виконання завдання повинні бути вирішені такі завдання: 1) аналіз динаміки податкових надходжень з ура-

хуванням впливу тенденцій макроекономічних процесів, реалізації податкової політики Уряду, з метою виявлення чинників формування податкових надходжень; 2) розробка інформаційної бази даних показників, необхідних для функціонування модельного апарата; 3) проведення тестування комп'ютерної версії модельного апарата в частині прогнозування податкових надходжень на відповідність корпоративному стандарту податкової служби з проектування та розробки автоматизованих систем; 4) розробка методичних та інструктивних матеріалів із супроводження модельного апарата податкових надходжень; 5) проведення дослідної експлуатації інформаційної бази даних модельного апарата; 6) впровадження інформаційної бази даних та модельного апарата в експлуатацію; 7) проведення навчання фахівців ДПА України з експлуатації модельного апарата та актуалізації баз даних; 8) авторське супроводження впровадженого модельного апарата [2].

Надалі у дослідженні проблем формування та функціонування місцевих бюджетів необхідно приділити особливу увагу вивченню умов та чинників розв'язання таких проблем: забезпечення достатньої доходної бази місцевого самоврядування; збалансування доходів і видатків; компетенційні суперечки між органами місцевого самоврядування та органами державної влади; вплив надмірної подрібненості адміністративно-територіальних одиниць, збільшення чисельності сільських рад при зменшенні кількості сільських населених пунктів та сільського населення на виконання місцевих бюджетів.

Висновки. Отже, під час бюджетної реформи деякі проблемні питання формування місцевих бюджетів загострилися, і їх слід розв'язувати з метою підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та максимального скорочення неефективних зустрічних фінансових потоків в бюджетній системі України. Наявний механізм формування місцевих бюджетів загострює проблему нестачі бюджетних коштів не тільки на місцевому рівні, а й на загальнодержавному. Бюджетний кодекс України потребує доопрацювання у сфері визначення ефективних джерел поповнення бюджетів розвитку в складі місцевих бюджетів всіх рівнів.

Література

1. Андреева О. В., Пінчук С. І. Проблеми реформування податкової частини місцевих бюджетів // Економіст. – № 6. – 2007. – С. 60-62.

2. <http://intkonf.org/bondaletova-t-o-smetana-va-osnovni-tendentsiyi-formuvannya-vidatkovoyi-chastini-mistsevih-byudzhativ/>
3. http://dps.km.ua/modern/modern_main.php?id=270
4. www.ukrstat.gov.ua – Офіційний сайт Державного комітету статистики України.